

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента ТОМБУЛАТОВОЇ Іраїди Ігорівни
на дисертацію ГАНЧЕНКО Анастасії Юріївни
«Топологічні ознаки картини світу у творчості Василя Махна»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук за
спеціальністю 035 Філологія

Топологічний поворот є актуальною проблемою сучасного літературознавства й, очевидно, викликає зацікавленість у молодих дослідників літературних текстів. Ба більше, ця літературознавча проблематика ще має багато малодосліджених, але перспективних для окресленої галузі лакун, отже, літературознавцям є куди рухатися в цій царині. Безумовно, ця проблематика стає ще більш **актуальною**, коли йдеться про літературу сучасну. Порушені в репрезентованому дослідженні питання зосереджено на картині світу у творчості автора, її вплив на його творчу лабораторію, що одразу актуалізує й наукові дослідження щодо позиції автора в тексті, образу автора, наративних стратегій, та ще й залучає імагологічний кластер спектру теоретичних питань, що вказує на органічний мікс традиційних та новітніх підходів до дослідження літератури в дисертаційному дослідженні Ганченко Анастасії Юріївни, і все це однозначно свідчить про актуальність рецензованого наукового дослідження.

Мета і завдання дисертації чітко сформульовані, зрозумілі. Структура дисертації, яка складається з чотирьох розділів, логічно вибудована та відповідає ходу та духу сучасного наукового дослідження. Важливим здобутком є те, що матеріалом дослідження рецензованої дисертації є різні за родо-жанровою природою тексти автора. Дисертантка звертає увагу і на поезію, і на есеїстику сучасного українського письменника Василя Махна, що дещо ускладнює і розширює мету та відповідні завдання, про які зазначено у дисертації, але при цьому робить роботу комплексною, цілісною та більш цікавою для інших дослідників та читачів.

Перший розділ роботи «Теоретичні аспекти дослідження» охоплює розгляд та аналіз праць, пов'язаних із топологічним поворотом у літературі та питаннями ідентичності та ідентифікації в мистецтві слова. Окремо розглянуто питання простору в літературі, зокрема – в сучасній есеїстиці та поезії. Здобувачка активно апелює та посилається на наукові роботи старших колег-дослідників, зокрема на монографію свого наукового керівника – «Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця XX – початку XXI с.», продовжуючи традиції одеської літературознавчої школи. Анастасія Юріївна Ганченко розрізняє поняття «картина світу» та «топос», аргументуючи свої думки, звертаючись до праць О. Шпенглера, Ф. Василюка, Ю. Безхутрого, О. Богданової, О. Демчук та інших. Серед важливих здобутків теоретичного розділу, вважаємо необхідним підкреслити, є те, що здобувачка не тільки зазначає та розшифровує термінологічні поняття, необхідні для актуального наукового дослідження, але й означає кореляцію між цими поняттями, що може стати в нагоді колегам та майбутнім поколінням літературознавців, які займаються не лише сучасною українською літературою, а й гуманітарними дослідженнями в широкому сенсі.

Анастасія Юріївна Ганченко в першому розділі дисертаційного дослідження окреслює й літературний контекст, спільносвіт автора та створених ним літературних текстів, їхнього існування, функціонування та рецепції у колах читачів, інших авторів та критичної думки, зосереджується на осьових питаннях, які вже було досліджено до здобувачки іншими літературознавцями.

Другий розділ рецензованої роботи присвячено осмисленню простору в есеїстиці Василя Махна на матеріалі корпусу текстів зі збірок «Котилася торба», «Околиці та пограниччя», «Уздовж океану на ровері». Основними топосами для аналізу обрано: Чортків, Нью-Йорк, Тернопіль, Краків, Тель-Авів, Єрусалим та Рим. Цікавою є окрема розвідка з приводу урбаністичного простору та аналізу тих маркерів, які стають типовими сигніфікантами міста в есеїстиці Василя Махна.

Окрім занурення в тексти з погляду вузько зазначеної наукової проблематики, здобувачка торкається й питань інтертекстуальності та міжмистецької взаємодії, що виводить дослідження ще в більш широке коло гуманітарних проблем, однією з яких постає проблема самоідентифікації через подорож, що має своє втілення та тлумачення, виходячи з національної літературної традиції та хронологічного періоду / епохи створення тексту.

Третій розділ сфокусовано на дослідженні простору в ліричних творах В. Махна. Корпус аналізованих творів складають такі збірки, як-от: «Єрусалимські вірші», «38 віршів про Нью-Йорк і головне», «Поет, океан і риба», «Одновітрильний дім». У цьому розділі широко проаналізовано український топос як код ідентичності митця. **Питання** до здобувачки: як *Ви* окреслюєте ідентичність Василя Махна, що в ній домінує та що найбільше вплинуло на її трансформацію, ускладнило її? Чи спостерігаєте *Ви*, як ці зміни впливають на зміну кодів у його поетичних творах?

Дослідниця в цій частині роботи знову звертається до аналізу топосу Нью-Йорка, що свідчить про те, що Ганченко Анастасія Юріївна глибинно досліджує топоси окремо як у поезії, так і в есеїстиці Василя Махна, а отже демонструє, як родо-жанрові межі впливають на топос та сприяють / не сприяють його трансформації.

Четвертий розділ присвячено авторській картині світу у збірці «З приголосних і голосних» В. Махна. **Питання** до здобувачки – чому саме цю збірку проаналізовано окремо, чим вмотивовано цей вибір?

Окремим досягненням аналітичного підходу в цьому розділі є звернення до нових художніх практик, що є не тільки важливим суто концептуально для цілісності наукового дослідження, але й є ознакою сміливості молодого дослідниці звертати увагу на такі, ще мало досліджені аспекти.

Усе це є підтвердженням того, що дисертація Ганченко Анастасії Юріївни написана на належному фаховому рівні, здійснена в межах обраної наукової спеціальності, є самостійним науковим дослідженням, належним чином структурованим, концептуалізованим і оформленим. Науковість та

аргументованість висновків, самостійність і обґрунтованість висунутих до захисту положень дисертації, перелік виступів Анастасії Юріївни Ганченко на конференціях та її публікацій (у цілому – 10, з яких 2 – розділи у колективних монографіях, надрукованих за межами України, а 4 – у фахових виданнях України, категорія Б) свідчать про те, що результати дослідження були належним чином апробовані.

Усе це дозволяє дійти висновку про високий рівень рецензованого дослідження.

Отже, вважаємо, що дисертація А. Ю. Ганченко є завершеним науковим дослідженням з актуальних літературознавчих проблем, викликає практичний і теоретичний інтерес. Дисертаційна робота «Топологічні ознаки картини світу у творчості Василя Махна» відповідає спеціальності 035 Філологія та вимогам, передбаченим пунктами 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а її авторка Анастасія Юріївна Ганченко заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Рецензент – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
та компаративістики
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Іраїда ТОМБУЛАТОВА

*Підпис к. філол. н., доцента
Іраїди Томбулатової
засвідчує. Проректор*

8.04.2025